

Çağdaş Bir Düşünme Biçimi Olarak Göstergebilim

Prof. Dr. Ayşe (EZİLER) KIRAN
Hacettepe Üniversitesi

Abstract: *Semiotics as a modern way of thinking*

In this study, the relations between semiotics – appreciated as the theory of theories – and the other disciplines that give methods and analytical means to this discipline is examined. Examining the field of studies influenced by semiotics, the idea that semiotics is both a methodological mean and a subject of research is adopted. Semiotics that diverges from the effects of the structuralism by means of enunciation theories, subjectivity and tension, and that is regarded as a scientific crossroads displays common particularities with the language philosophy, the individual and social psycho-linguistic, the perceptive psychology and the social disciplines. In fact, the function of semiotics is mostly to establish a communication between these different sciences and disciplines and to present them a common metalanguage. Nowadays, the subject of semiotics is defined as the explanation of semantic structures which shape the individual and social discourses. Not the sign linguistic but meaning in semiotics is mentioned anymore. Every semiotician knows that “man controls the signification; however he is not always the master of the meaning in every subject”. In the 80s, semiotics was considered as a “value doctrine” or “a method used in textual value analysis”. In the last years, “discourse in action” has been pointed out. As a result, it’s apparent that the discourse in action brings forward the axiologic transformations, the focalizations, the observations, and the occultations. As for the reading semiotics which is underlined after the 80s, it introduces “the discursive subject” and “intersubjectivity” to the reading act. As a result of this, the educational and intercultural context, and teaching of literature is also the subject of semiotics besides the traditional discussions such as the interpretation and its limits and textual polysemy. When considering it from this perspective, the reader is no longer a presupposed “receiver” as the previously embedded textual meaning appears or an “addressee” to whom the message is sent and an abstract and universal register but a concrete and individualistic subject who admires, shares or declines and who is at the center of the text.

Key words: semiotics, enunciation, discourse in action, subjectivity, tension

1. Giriş

“Bağlılık ve değişiklik: (...) günümüzde ilerleme kavramının hâlâ anlamının olduğu, yeniliğin kuramsal çalışmanın özelliği olarak kabul edildiği tek yer bilimsel tasarıdır”¹. Göstergebilimin yerini daha iyi belirlemek ve değerlendirmek için kendisine verdiği göreve bakmak yeterli olabilir. Anlamlamayı (anlamlandırmayı) incelemek, anlamın işleyiş biçimlerini, bilgi ve eylemle kurduğu ilişkileri betimlemek demektir. Bu bilimsel tasarı görev sınırlarını kesin bir biçimde çizdiği için mantıklıdır. Ancak görevi biraz iddialıdır da, çünkü amacına ulaşmak için göstergebilim, kendisini kuram ötesi, ”kuramların kuramı”² olarak gerçekleştirmektedir.

Bilimsel tasarımın, kuramların kuramına dönüşmesi yaratıcılık, araştırma, çalışma, uygulama, deneme yanılmayla uzun yıllar almıştır. Bugün göstergebilim aritmetik, yazın, eleştiri, görsel tasarım, reklamcılık, matematik, dilbilim, toplumbilim gibi çalışmalarının alanlarına öylesine geri çevrilemez bir biçimde girmiş ve yerleşmiştir ki araştırmacılara bu araçların, yöntemlerin göstergebilimin malzemesi olduğu söylendiğinde çoğu kayıtsız

¹ Greimas, Algirdas-Julien *Anlam Üzerine II* (Du Sens II), Seul, Paris 1983, s. 7.

² Klinkenberg, Jean-Marie *Genel Göstergebilim Kitabı* (Précis de sémiotique générale), De Boeck-Université, Brüksel 1996, s. 8.

kalmakta, bunu doğal karşılamaktadır, çünkü bu onlara göre bilimde ilerlemenin doğal sonucudur.

2. Genel Gözlemler

Göstergebilim her şeyden önce “kesinlikle kuramsal bir anlamlandırma”³ görüşü olarak kabul edilmiş ve birçok bilim adamını çevresinde toplanmıştır. Ortak çalışmaların sonunda hem “yöntembilimsel bir araç, hem de bir araştırma konusu”⁴ olduğu görüşü kesinleşmiştir. Göstergebilimin dilbilim ve göstergebilgisinden (sémiologie) ayrıldığı nokta yazılı metinlerde tümce ötesine geçmesidir.

Bilindiği gibi göstergebilim disiplinlerarası bir bilim dalı olarak hem betimlemeli hem de açıklamalıdır. “Anlam konusunda ‘bilimsel özellikli’ bir söylem olarak kendisini kuran dille, kendisini oluşturan toplulukların anlamlı, kültürler ötesi ürünleriyle ve kendisinin incelenmesini sağlayan koşulların temelini atan bilgikurumsal postullarla kısmen bağlantılıdır”⁵. Bu bağlantılar dilsel, bedensel, görsel, plastik; müzik ya da kokuya ilişkin anlamlı insan yapısı ürünlerin tanımlanmasındaki işlevleriyle betimseldir. Göstergebilim açıklamalıdır ama resimlerle nasıl iyi iletişim kurulacağını, iletişim içinde olunan kişilerin nasıl iyi ikna edileceğini ya da mors abecesi kullanımında nasıl uzman olunacağını söylemez; ama mors abecesinde hangi tutumluluk ilkesinin kullanıldığını, beyaz bir yüzey üzerinde siyah çizgilerden oluşan bir resmin uzamı nasıl parçalara ayırdığını açıklamayı deneyebilir, araştırmacıyı ya da meraklısını renk ve boyutlardan oluşan bir evrene göndererek karmaşık ikna süreçlerinde işleyen tüm değişkenleri gösterebilir. Teknik bilgilerin ötesinde insanda anlamın nasıl doğduğunu ve insanın nesnelere nasıl anlam verdiğini de açıklamaya çalışır⁶. Bu durumda göstergebilimin pek âlâ “hem toplumsal, hem de ruhbilimsel bir göstergebilim”⁷ tasarısı olduğu söylenebilir.

Uzaktan bakıldığında, göstergebilim garip bir birleşim olarak görülebilir: tartışmaya açıktır ama felsefi değildir; dille ilgilidir ama dilbilimsel değildir; niceldir ama sayısal değildir⁸. Göstergebilimin kurucularından ve uygulayıcılarından olan Courtés göstergebilimin, kitaplarında, bir metindeki verileri birleştirmek ya da çözümlmek için,

³ Hénault, Anne (der): *Göstergebilim Soruları* (Questions de sémiotique), Puf, Paris 2002, s. 93.

⁴ Jaillet, Alain (der): “Bir Göstergebilim Okulu”, (Une école de sémiotique), *Eğitim ve Göstergebilim, Michel Tardy’ye Saygı* (Éducation et sémiotique, L’Hommage à Michel Tardy), Presses Universitaires de Strasbourg, Strasbourg, 2000, s. 7.

⁵ Bertrand, Denis *Yazısal Göstergebilim Kitabı* (Précis de sémiotique littéraire), Nathan, Paris 2000, s. 14.

⁶ Bkz. Agy., Klinkenberg, s. 22.

⁷ A.g.y. Bertrand, s. 19.

⁸ A.g.y. Hénault, s. 12.

şema, dizge, simgesel anlatımlara başvurulduğunu anımsatıyor⁹. Ancak bu araçlar matematik, fizik, kimya, biyoloji gibi bilim dallarında çok yararlı ve doğal karşılanırken göstergebilimde okumayı zorlaştırdığı, çözümleneyici okuyucusunu metnin dışına çıkarmamaya çalıştığı için okuma keyfini kaçırdığı öne sürülmektedir. Bu soyutlaştırma, özetleme yöntemleri nedeniyle göstergebilim önyargılı kişilerce “zor”, “anlaşılmaz” hatta anlaşılması da gerekli olmayan bir bilim dalı olarak sunulmaktadır. Ancak Everaert-Desmedt’in *Anlatı Göstergebilimi* başlıklı kitabı hem çözümlenmeleri hem de öğretici özellikleriyle göstergebilimin “öcü” olmadığını göstermiştir. Bu örnekten ve eleştirilerden ders çıkaran Bertrand, Klinkenberg, Courtés gibi göstergebilimciler, üstdilden biraz uzaklaşarak, olası anlamsal yorum farklarını dikkate alarak, komşu bilim dallarıyla daha çok işbirliği yaparak daha anlaşılır, özellikle de eğitim ve öğretimde kullanılabilir bir göstergebilim kuramına ulaşmışlardır.

3. Göstergebilimin Genel Özellikleri

Göstergebilim her şeyden önce genelden özele doğru incelenebilir.

3.1. Genel göstergebilim

Bu çerçevede genel göstergebilim değişik anlatım biçimleri arasındaki ilişkileri inceler. Soyutlama düzeyi çok yüksektir. Anlam nereden gelir, nasıl bir işlevi vardır; nasıl betimlenir gibi sorular sorar; anlam dizgeleri nasıl sınıflandırılır, nasıl değerlendirilir gibi soruları açıklamaya çalışır. Bu saptamalar ışığında böyle bir bilimin bir kavşak-bilim olarak kabul edilmesi doğaldır. Gerçekten de dil felsefesi, bireysel ruhbilim, algılama ruhbilimi, toplumsal ruhbilim ve toplum bilimleri ortak özellikler gösterir. Göstergebilimin işlevi de daha çok bu ayrı bilim dalları arasında iletişim kurmak, onlara ortak bir (üst)dil sunmaktır.

3.2. Özel göstergebilim

“Özgül göstergebilimler” olarak da adlandırılan bu göstergebilimin alanı daha dardır. Bu gösterebilim, farkları gözlemlenen ve kabul edilen anlatım biçimlerinin işleyiş biçimlerini yönlendiren özel kuralların teknik açıdan betimlemesini yapar. Örneğin dilbilim özel göstergebilimlerden biridir. Çünkü göstergebilim içinde en yüksek kesinlik ve belirginlik düzeyine ulaşmıştır; bu nedenle de diğer daha az gelişmiş göstergebilimlere örnek olur.

⁹ Bkz., Courtés, Joseph: *Okunandan Görünene* (Du lisible au visible), De Boeck-Université, Brüksel, 1995, s. 10.

Birden fazla kod barındıran söylemler de özel göstergebilimler olarak kabul edilir. Örneğin tiyatro göstergebilimi dil, anlatı, uzam, davranış, beden dili göstergebilimi gibi alanların verilerinden, kuramlarından yararlanacaktır.

3.3. Uygulamalı göstergebilim

Özel göstergebilimlerin elde ettiği sonuçlardan yaralanan bu göstergebilim belli nesnelere (yazınsal, yazınsal olmayan metinler, reklam, film, resim, bina, televizyon programları, koku, giyim....) uygulanır. Varılan sonuçlar başka çalışmalara uygulanır, elde edilen veriler incelenir. Uygulamalı göstergebilim eğitim ve öğretim alanlarında çok yararlı olmuştur¹⁰. Örneğin reklam metinlerini çözümlenmesi, reklam düzenlemelerine, metin çözümlenmelerine, ders kitaplarının hazırlanmasına katkıda bulunmuştur.

Özel ve uygulamalı göstergebilim, nesnesini kuramsal olarak dört boyutta inceler: “anlamsal boyut, tutkusal boyut, betisel boyut (figüratif boyut) ve sözceleme boyutu. Bu boyutlar örtük ya da belirtik olarak gündeme gelebilir de gelmeyebilir de. Ancak söz konusu olan “insanlığın ortak belleğindeki izlerdir”¹¹. Örneğin yerleşik anlatı kalıpları (öncelik sonralık ilişkileri), söylemsel parçalar (ata sözleri, deyimler) ya da belli bir döneme, yazara, biçeme ilişkin sözcükler, tümceler, sözce parçaları (kaptan-ı derya; edebiyat yapma!). Bunların dilin günlük kullanımında, ister bireysel olsun, ister ilk kez söyleniyor olsun, ister yaratıcı amaçlı olsun çok önemli bir yeri vardır.

4. Göstergebilimin konusu

Göstergeler göstergebilimin konusu değil, zorunlu kalkış noktalarıdır. Daha önce de değinildiği gibi, göstergebilim yalnız dilsel göstergeleri değil, ilksel olarak olası tüm göstergeleri inceler. Burada dikkat edilmesi gereken konu, dil dışı dünyayı dilsel etiketlerle belirlemek ile dil dışı dünya ile zorunlu bir ilişki kurmayan göstergelerin anlamları arasındaki ilişkiyi oluşturmaktır (anlamlandırma). Birinci durumda trafik işaretlerinde olduğu gibi, gösterge ile gönderge arasında ilişki kurulur. Bu bağlamda “kırmızı”nın anlamı /yasak/tır. Bu tip göstergeler, belli bir toplumsal grup içinde, üzerinde anlaşmaya varılmış “keyfi” özellikli birimlerdir. Oysa ikinci durumda göstergelerin dil dışı dünya ile doğrudan bir ilişkisi yoktur; içkinlik ilişkisine göre de dil dışı dünyadan, “gerçeklik”ten bağımsız olarak çözümlenirler. Herkes “kırmızı” mercimek denildiğinde, o mercimeğin aslında kırmızımsı bir turuncu,

¹⁰ A.g.y., Bkz. Klinkenberg, s. 23-25.

¹¹ A.g.y., Bertrand, s.10.

“siyah” üzüm dendiğinde, o üzümün aslında siyah değil çok koyu kırmızımsı bir renk olduğunu bilir.

Göstergebilimin ilk amacı hangi düzenlemeye dayanaklı (görsel, sessel, yazılı, yazınsal; besinle, kokuyla... ilgili) olursa olsun anlamın algılanma ve üretilme koşullarını kavramsal bir yapı içinde açıklamaktır¹². Bir başka açıdan bakılacak olursa, kokular, giysiler, mobilyalar bir ileti vermek üzere yaratılmamış olup bu öğretinin alanına girmezler. Ama hiç kimse bu nesnelere bir anlamı olabileceğini yadsımaz (Deri bir koltuk /modern/lik, deri bir pantolon /asi/lik anlamlarını taşıyabilir). Öyleyse anlamı olduğu düşünülen nesnelere de inceleyecek bir bilime gerek var. Bu çok genel bilim, göstergebilimdir; nesnesi de anlamın insanlarda işleyiş biçimidir. Göstergebilime böyle geniş bir açıdan bakıldığında bu bilim dalı bir felsefe düşüncesine yaklaşmaktadır¹³. Bu saptamalardan sonra, göstergebilimin, incelediği uygulamalı anlamlandırma çalışmalarının tümüne uygulanabilecek bir anlam tanımı verdiği söylenebilir. Görüldüğü gibi anlamın tanımı değişmiştir. Birçok yüzü, katmanı olduğu, birbirinden farklı bakış açılarından farklı olarak algılanabildiği ve incelenebildiği için eksiksiz tanımını yapmak olanaksızdır. Bir demet gülün anlamı bir anne, bir sevgili, bir eş, bir kardeş, bir bahçıvan, bir bitkibilimci, bir çiçekçi... için farklıdır. Bu durumda özneye göre nesnenin her zaman kendisinin ötesinde algılan(a)mayan, ayrımsan(a)mayan bir bölümü olduğunu¹⁴ söylemek yanıltıcı olmaz. Nesnenin hiçbir zaman eksiksiz olarak tanımlanamayacağını unutmadan, onu belli bir açıdan, olanaklıysa, birbirini tamamlayan birkaç açıdan ele almakta yarar vardır. Hangi yöntem, hangi bakış açısı benimsenirse benimsensin nesne her zaman fazladan bir şeyler barındırır, bir başka deyişle nesnenin aynı anda algılan(a)mayan katmaları, yüzleri vardır. Daha önce de belirtildiği gibi tanımsal olarak hiçbir çözümleme eksiksiz ve tamamlanmış değildir. Çünkü özne ile nesnenin belli derecede birbirinden ayrılması gerekir. Bu ayrım gerçekleşmediği sürece hiçbir çözümleme yapılamaz¹⁵.

Bir bilim dalı nesnesiyle değil, yöntemliliğiyle tanımlanır. Bu durumda göstergebilimin belli bir nesnesi olmadığı, ama belli olgular için çözümleme kalıpları ve araçları geliştirdiği söylenebilir. Bu olgular arasında özgünlüğünü yaratan “anlam(ı) nedir” sorusunu sorarak bağıntılar kurar.

¹² A.g.y. Courtés, s. 24.

¹³ A.g.y., Bkz. Klinkenberg s. 18-19.

¹⁴ Bkz., Blesson, Pierre: “Disiplinlerarasılık ve Göstergebilim. Bazı Benzetmeler” (Interdisciplinarité et sémiotique. Quelques rapprochements) in Jaillet, Alain (der): “Bir Göstergebilim Okulu”, (Une école de sémiotique), *Eğitim ve Göstergebilim, Michel Tardy’ye Saygı* (Éducation et sémiotique, L’Hommage à Michel Tardy), Presses Universitaires de Strasbourg, Strasbourg 2000, s. 105.

¹⁵ A.g.y. Bkz. Courtés, s. 25

4.1. Gösterge, anlam, anlamlandırma

Coquet, göstergebilimin konusunu “toplumsal ve bireysel söylemi biçimlendiren anlamsal yapıların açıklanması”¹⁶ olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi artık göstergeden değil anlamdan söz edilmektedir. Bu tanıma bakıldığında göstergebilim, “bir ilişkiler kuramı”¹⁷ olarak anlaşılmaktadır. Deneysel olarak bu ilişki, uygulamada birbirlerinden ayrılabilir, her büyüklükteki anlamlı birimler arasındaki bağıntıdır. Bu birimler anlamlandırma açısından algılanabilen ve değişik çözümleme düzeylerinde eklenilebilen ilişkilerin kesişme noktasından başka bir şey değildir.

Gerçek yaşam sürecinde olsun, sanatsal, teknik ve bilimsel yansımalarında olsun, özne ve nesnesi her zaman bir dizi nitelik ve işlevle donanmıştır ve/ya da donatılmıştır. Böyle bir açıklama çözümlemecinin deneysel sezgileriyle değil, gözlemleriyle yapılmaktadır. İşte bu nedenle, Coquet artık “göstergebilimsel bir anlam”¹⁸dan söz eder. Aynı Coquet on üç yıl sonra, “insanın anlamı denetlediğini, ancak her konuda, her zaman anlamın efendisi olmadığını”¹⁹ da belirtir. Greimas bu konuda en önemli sorunun “topluma sıkı sıkıya bağlı insanın yaşama verdiği anlam”²⁰ olduğunu ifade eder; çünkü insan ideoloji donanımlı bir yaşam tasarısını sürdürmektedir. Görüldüğü gibi Greimas da Coquet de anlamı insanla birlikte değerlendirmekte, Greimas, anlamın insanın oluşturduğu ideolojiyle birlikteliğini vurgulamaktadır. Peki bu anlam nasıl bir şeydir? Göstergebilimciye göre insanın yarattığı her nesne bir anlam taşır ve bu anlam da kendi içinde eklenir. Bu nesnelere, örneğin metinlerin göstergebilimsel çözümlemesi, söylemin her zaman bir sözcelemenin ve sözceleme öznesinin söylemin sorumluluğunu almasından yola çıkar. Bu kuram bir bütün olarak kabul edilen söylemin eklenmelerini açıklamak için tasarlanmıştır²¹. Ama daha iyi anlamak için öncelikle bir anlam bütününe parçalarına ayırmak gerekir.

Sınırlarını ve olanaklarını iyi bilen göstergebilim yöntemi, anlamı bir bütünlük olarak tanımlamaktadır. Söz konusu olan, diğer bilim dallarının “ikincil anlamlandırma” izlerini bir yana bırakan “ilksel anlamlandırma”dır. İlksel anlam bir “çocuğun” ulaşabildiği en az ve en yalın gerçek anlamlandırmadır; ikincil anlamlandırma ise daha çok dünya konusundaki ansiklopedik bilgidir. Bir başka deyişle herkesin ancak bir bölümünü bilebildiği bağlamsal ve

¹⁶ Coquet, Jean-Claude: *Söylem ve Öznesi I* (Le discours et son sujet I), Klincksieck, Paris 1984, s. 21.

¹⁷ A.g.y., Bertrand, s.10.

¹⁸ Coquet, Jean-Claude: *Anlam Arayışı. Dil Konusu* (La quête du sens. Le langage en question), PUF Paris 1997 s. 12.

¹⁹ A.g.y., Coquet, 1997, s. 12.

²⁰ A.g.y. Greimas, s. 7.

²¹ Bkz. Fontanille, Jacques: *Göstergebilim ve Yazın. Yöntem Denemeleri* (Sémiotique et littérature. Essais de méthode), PUF, Paris 1999, s. 1.

durumsal bir bilgidir²². Bu konuda iki örnek verilebilir. “Kırmızı Şapkalı Kız” masalında birinci anlam: kurt büyükanneyi yedikten sonra, onun kılığına girerek kırmızı şapkalı kızı da yemek için onu kandırmaya çalışır. İkinci anlam(lar): kurt gibi akıllı ve kötü insanlar, iyi niyetli insanları, karınlarını ve /ya da cinsel isteklerini doyumak için yerler; kız çocukları dikkatsizdir, güzel sözlere kanarlar; anneler çocuklarını kötülüklerden koruyamazlar. Bir siyaset adamının seçimler sırasında çektiği fotoğrafına bakıldığında ilksel anlam olarak ciddi bir siyaset adamının siyah beyaz portresi görülebilir. İkincil anlamlandırmada arkasında bir Atatürk portresinin, masasında bir Avrupa birliği bayrağının bulunması yüzük parmağında altın ya da gümüş nikah yüzüğünün görülmesi, yanındaki kütüphanede hukuk ya da bilim kitaplarının dizilmesi ikincil anlamlandırmaların yapılmasını sağlayacaktır. Bu iki anlamlandırma birbirinin karşıtı değil, tamamlayıcıdır. Bu söylemleri yaratan sözcelem öznesi de, algılayan özne de bir anlamdan diğerine doğal bir biçimde geçer. İlksel anlam çözümlenen nesnenin tüm zenginliğini ortaya koyar; ama ikincil anlamlar tüm zenginliklerine karşın, nesnenin tüm anlamlarını açıklayamaz, bir başka anlatımla, onu tüketemezler. Anlamlandırmadan söz etmek özne ile nesnesi arasına bir mesafe koymayı varsayar. Bir başka deyişle, nesne özne için anlam ifade eder, nesne de kendini öznenin algısına, kavrayışına sunar. Bu durumda doğal olarak anlamsal bakış açıları, zamana, uzama ve nesnenin sunumuna ve onu yorumlayan öznenin konumuna göre değişir²³. Bu durumda peşinde koşulan anlamın her zaman “istikrarsız” olduğu söylenebilir. Konuşan, yazan, fotoğraf, film çeken, resim yapan, hiçbir zaman bu ürünleri algılayan, okuyan, gören, işitenle aynı anlayış, kavrayış, yaratış düzleminde değildir. Özne ile nesne arasındaki bu kuramsal mesafe estetik olguları ve sorunları gündeme getirir. Estetik çerçevede bakan, dinleyen, okuyan özne ya da bakılan, dinlenen, okunan nesnenin önceliği olabilir, bu da doğal olarak gene anlamın istikrarsızlığı sorununu gündeme getirir²⁴.

5. Göstergebilimin Evrimi ve Bugünü

Bu yazıda daha önce Bertrand ve Fontanille'nin çok ayrıntılı bir biçimde yazdığı göstergebilim tarihi ve etkilendiği bilim dalları (*Yazınsal Göstergebilim Kitabı, Göstergebilim ve Yazın, Yöntem Denemeleri*) betimlenmeyecektir. Bu çalışmanın amacı göstergebilimin bir bilim dalı olarak, son yirmi yılda, evriminde geçirdiği önemli aşamaları vurgulayarak, soyut

²² Bkz. Blesson, s. 108-109; Eco, Umberto: *Gösterge (Le signe)*, Labor, Livre de poche, Biblio essais koleksiyonu, Paris 1988 s. 144-145.

²³ A.g.y. Courtés, s. 25.

²⁴ Bkz., A. y. Courtés, s. 28.

bir bilim anlayışının günlük yaşamın anlaşılmasını kolaylaştıran bir düşünce dizgesine dönüşümünü göstermeye çalışmaktadır.

Fransız göstergebilimi ellili, altmışlı yıllarda Saussure, Barthes, Hjelmslev ve Martinet'nin dilbilim konusundaki birikimlerini inceleyip kuramına uyan verileri benimsedi. Yenidensunum dizgeleri arasında kuramsal ve eğitsel düzeylerde, dilbilim araştırmaları alanlarında dilbilimin en önemli yeri tuttuğu bugün artık kesinlikle kabul edilmektedir. Dilbilimin yanında Strauss'un farklı bakış açıları, araçlar ve veriler sunduğu insanbilim de göstergebilime çok önemli katkılarda bulunmuştur. Bilindiği gibi bu ortak çalışmaların bir bölümü, iletişim kuramı etkisiyle “göstergebilgisi” (semyoloji) olarak adlandırılan göstergelerin incelenmesine, diğerleri de söylemin, metnin “anlam”ının incelenmesi ilkesi üzerine kurulmuş olan göstergebilime yönelmiştir.

Göstergebilimin kurucusu Greimas anlatısal, anlamsal ve sözcelemsel yapıların kendi içlerinde kapalı yapılar olmadığını, aralarında değişik “oyunlar” (ilişkiler) olduğunu söylemiştir. Kuramcıya göre, bu ilişkiler belli özgürlükler, sınırlamalar içinde gerçekleşir; kimi zaman, kimi ilişkiler görünmez ya da göreceli olarak değişiklik gösterir. Bu açıklama bile söz konusu yapıların esnekliğini göstermektedir. Örneğin her metinde “eyletim” ya da “yaptırım” aşaması görülmeyebilir. Bu bilgilerin ışığında göstergebilimin öncelikle söylemin iç düzenlenmesiyle ilgilendiği söylenebilir. Söylemden söz eden göstergebilimin Benveniste'in sözcelem kuramının dikkate alınmasıyla sözcelem ve edimbilim kuramları göstergebilimin araçlarına katılmıştır. Günümüzde gösterge “nesnel” bir çözümleme (sözce düzleminde anlatısal ve anlamsal yapılar) ile daha “öznel” nitelikli bir yaklaşımı birleştirmeye çalışmaktadır. Öznellik iki duruma gönderme yapmaktadır. Sözcelemeyi yapan, sözceyi yaratan sözceleme özneleri ve sözceyi alan, algılayan, yorumlayan özneler (birey de olabilir, toplum da olabilir²⁵). Böylece göstergebilim, yavaş yavaş, bir söylem göstergebilimine dönüşerek, bir gösterge kuramı değil de, anlamlandırma bütün(lük)leri kuramı oluşturmaya yönelmiş, sözceleme edimine ve işlemlerine önemli ölçüde yer vermiştir. Sözce, sözceleme işlemleri, anlamlı birimler ve anlam bütünleri en çok metinlerde, yaşayan söylemlerde somut bir biçimde görüldüğü için göstergebilim daha ilk yıllarından başlayarak yazınsal metinlerle ilgilenmiştir.

Göstergebilim seksenli yıllarda bir “değer öğretisi” bilimi ya da metinlerdeki değerleri çözümleyen bir yöntem olarak görünmüştür. Yavaş yavaş da değerlerin olası değişik biçimlerde algılanmaları konusunda, değişik değerlere “ulaşma yolları” ya da “yöntemleri”

²⁵ Bkz., A.g.y. Courtés, s. 11.

araştırılmaya başlandı: Duyularla algılama/duygularla algılama; bilgi ile algılama/ahlaki değerlerle algılama; betilerle (figürlerle) algılama/estetik duygusu ile algılama gibi karşıtlıklardan söz edildi. Bu karşıtlıkların ifade ettiği algılama biçimleri ve türleri anlambilimsel yöntem ve ulamlarla dizgeleştirilmeye başlandı. İşte bu nedenle söylemsel göstergebilim, yavaş yavaş, biraz söylemde değerlerin dolaşımı kuramına dönüştü. Artık bir grup araştırmacı, metinde değerlerin gerçekleşim koşul ve görünümünü; yapılanma ve yapılarının bozulma süreçlerini; değerlerin değişimini, değerlerin sözcelem ve sözcelem özneleri tarafından üstlenilmesini ya da üstlenilmemesini incelemeye başladılar. Görüldüğü gibi bakış açısında önemli bir değişiklik ayrımsanmaktadır. Artık “eylem içindeki söylem”den söz edilmektedir. Eylem içindeki söylem de doğal olarak değerbilimsel dönüşümleri, odaklayımları, gözlemleri ve örtülmeleri gündeme getirmektedir.

Bütün bu aşamalar dikkate alındığında, göstergebilimcinin, düşünce biçimlerindeki kesin değişikliklerin, dönüşümlerin bilge ve bilgili mirasçıları olduğu söylenebilir. Bugün bu mirasçılar, bilim adamı sorumluluğuyla, göstergebilime eleştirel bir gözle bakarak, örneğin göstergebilimsel dörtgenin, anlatsal yapıların ve göstergebilimsel sözcelem öznesinin sözcisini ürettiği anda “belleği”nin bir tür yansıması olan “üretici sürecin” yeniden gözden geçirilmesini gerektiğini söylemektedirler²⁶. Öte yandan Hénault, Everaert-Desmedt gibi göstergebilimciler ise Saussure temelli göstergebilim ile Peirce temelli göstergebilim arasında köprüler kurmaya çalışmaktadırlar. Bu arayışlar görsel göstergebilime (resim, karikatür, fotoğraf) verimli sonuçlar getirmiştir. Günümüz göstergebilimi için şu saptamalar yapılabilir.

- Mimarlık göstergebiliminde araştırmalar yapan Hammad belli bir mimari yapı içinde yer alan oylumu (hacmi) bitmiş, edilgen bir ürün olarak değil, bu oylumu kullanacak (ya da kullanan) öznenin değişik güzergahlarının olasılıklı kıldığı gerçek bir uzam olarak görüyor²⁷.

- Lezzet, koku, giyim, estetik ve görsel göstergeler konusunda yapılan çalışmalar yazınsal söylem üzerine yapılan çalışmaların önüne geçmiştir.

- Gerçekliğin “sadık” imgesi olarak alınılan “görsel” metinler artık “göndergesel yanılısma” olarak kabul edilmektedir²⁸.

- Gündeme gelen başka bir konu da “tutku” olmuştur. “Göstergebilim uzun bir süre ruhbilim alanına giren konularla, uzaktan yakından, ilgilenmeyi kendisine yasaklamıştır. (...) Oysa günümüzde, söylemde ‘kağıttan’ duygu ve tutkuların ele alınması gerektiğinde

²⁶ Fontanille, Jacques: *Göstergebilim ve Yazın. Yöntem Denemeleri* (Sémiotique et littérature. Essais de méthode), PUF, Paris 1999, s. 3, 4.

²⁷ Bkz., A.g.y. Hénault, s. 98.

²⁸ Bkz., A.g.y. Hénault, s. 590-591.

'karakter' ve 'eğilimler'in dikkate alınması zorunluluk haline gelmiştir"²⁹. Greimas'ın kuramda "tutku" sözcüğünü kullanmasıyla birlikte araştırmacılar çalışmalarına hız vererek yeni açılımlar geliştirmeye başlamışlardır. Örneğin eylem ile özne arasındaki bağıntı değişmez bir önveri olarak kabul edilmekten vazgeçilmiştir. Eylem varsa onu gerçekleştiren bir "özne" de vardır; olay ve dönüşüm yoksa bir gerçekleşme de yoktur, böyle bir gerçekleşim de yoksa özne de "yok"tur, görünmez.

- Öznenin kimliği konusundaki çalışmalar zaten yetmişli yılların sonundan beri Coquet tarafından sürdürülmekteydi. Artık öznenin "eylem içindeki söylem"de kimliğini oluşturduğu görüşü benimsenmiştir.

- Göstergibilimin doksanlı yıllara dek bilinçli olarak incelemediği "beden" tutkusal "taşkınlığı"yla öznenin içinde bulunduğu coşkunun, duygulanımın, bedensel titreyişin güncelliği, yaşanmışlığı ile incelenmeye başlandı. Eylem içindeki söylem, göndergenin merkezi olan beden çevresinde düzenlenir³⁰ görüşü benimsendi. Coquet de bedeni, eylemin "işlevsel merkezi" olarak kabul eder³¹. Özne değişik kiplikleri (istemek, gücü olmak, bilmek, inanmak, zorunda olmak) ya benimseyerek ya red ederek ya da benimsemek zorunda kalarak kimliğini kesinler.

- Duygulanım deyince tutkular, heyecanlar, duygular söz konusu olmaktadır. Belli bir söylemde anlam üretilmiş, yapılandırılmış, bir başka anlatımla, oluşumu tamamlanmıştır. Böyle bir söylemde (resim, yazınsal/yazınsal olmayan metin, müzik parçası...) duygulanım ulaşılmaz değildir; çözümlenebilir de anlaşılabilir de. Duygulanım metnin içindeki kipliklere, görünümüne, öznelerin üstlendikleri işlevlerle açıklanabilir. Öznelerin çevrelerini algılayış biçimleri edindikleri kimliklere göre belirlenebilir.

- Varlık/yokluk, kimlik ve duygulanım gibi kavramlar göstergibilimin doksanlı yıllardan sonra ele aldığı konulardır. Tutku göstergibilimin bir aracı olan /gerilimsellik/ varlık yoklukla da bağıntılı olarak incelenmektedir. Örneğin bir özne bir nesneyle birlikteyse varlığından, birlikte değilse yokluğundan söz edilebilir. Kuramsal olarak, bir özne bir nesneyle hemen de birlikte olabilir, ondan hemen de ayrılabilir. Ancak ne gerçek yaşamda ne de gerçek yaşamın yansımaları olan söylemlerde nesne her zaman öyle bir anda elde edilmez de bırakılmaz da. Edinim ve ayrılma sürecinde bir takım aşamalar, duygulanımlar bu eylemin görünümünü ve anlamsal içeriğini (gerilimi) etkiler.

²⁹ A.g.y., Greimas, s. 15.

³⁰Bkz., A.g.y. Fontanille, 11.

³¹A.y., s. 9.

5.1. Göstergebilim ve Tutkuların İncelenmesi

Görüldüğü gibi göstergebilim yarım yüzyıllık geçmişini red etmeden, öğrendiklerini ve öğrettiklerini geliştirerek, zenginleştirerek, her zaman yoğun okumalardan, kimi zaman uzun tartışmalardan sonra yeni bakış açılarını, çözümlene araçlarını kuramına eklemleyerek yoluna devam etmektedir. Göstergebilimin tutkuları inceleme konusu yapması ve bu alanı anlamak, incelemek ve çözümlenmek için tutarlı, nesnel araçlar geliştirmesi yirmi yıldan fazla bir süre almıştır.

Ellili, altmışlı yıllarda, dil bilimleri alanında duygulardan, duygulanımlardan, tutkuların söz etmek, hatanın da ötesinde bir zevksizlik, bilimsel açıdan da korkunç bir suç işlemektir³². Oysa göstergebilimin çözümlene konusu yaptığı her türlü toplumsal söylemi barındıran yazın kültürü, içinde kimlikleri, kahramanları, tutkusal süreçlerini kayda geçirir, yansızlaştırarak değerlendirir³³. Bu açıdan bakıldığında tutkunun kendisi belli bir [anlatsal, eyleyensel] durumdan başka bir şey değildir³⁴. Bir başka anlatımla eylemler, dönüşümler sürecinde, özne değişiklik göstermeyebilir de, kendi özel durumları, “ruhsal durumları” içinde değişebilir de. Bu olgunun gözlemlenmesi tutkunun göstergebilimin alanına alınmasını haklı çıkarmıştır. Seksenli yılların sonunda tutkular göstergebilimin alanına üç ana damardan girmiştir.

Birincisi seksenli yıllarda Benveniste’in ortaya koyduğu sözcelem göstergebilimi (*Genel Göstergebilim Sorunları I ve II*) ve Kerbrat-Orrechioni’nin “dilde öznellik” konusunda yaptığı çalışmalarıdır (*Sözceleme. Dilde Öznellik Üzerine*). Bu ikinci çalışma sözcelemin kipselleştirilmesi konusunu ele alarak duyumsallığın değerbilimsel değerlendirmeler ve sözcelemin değerlendirmelerinden ayrı düşünülemeyeceğini ortaya koyuyordu. Böylece duyumsallığın değer ve sözcelem değerlendirmeleriyle ilişkisi kurulmuş oldu.

İkinci yolu Barthes, *Bir Aşk Söyleminden Parçalar* ile açtı. Yazar metinde erken anlatımla bir anda ve isteyerek hem özneliği göstermekte hem de özneliği içinde kaybolup gitmektedir. Bu kitabı inceleyen dilbilimci ve göstergebilimciler ‘aşk’ deneyiminin “merkezini” ve her durumda hissedileni (éprouvé) bulmaya çalıştılar. Bu metin ve üzerine yapılan çalışmalar şimdiye dek görülen zorluğun öznelikten nasıl söz edileceğini bilememekten kaynaklanmış olduğunu saptadılar. Böylelikle, özneliği bırakmadan

³² Fontanille, Jacques: “Tutku Göstergebilimi” (Sémiotique des passions), Hénault Anne (der): *Göstergebilim Soruları* (Questions de sémiotique), PUF 2002, s. 601.

³³ Bkz., A.g.y. Bertrand, s. 18.

³⁴ A.g.y., Coquet, 1997, s. 8.

özellikten, heyecanı ve duyumsallığı söndürmeden heyecan ve duyumdan söz etmenin yolları araştırılmaya başlandı.

Üçüncü yolu kiplikler kuramıyla göstergebilim kuramının kendisi açtı Yunanca *-phori* (-e doğru giden) kavramının iki kutbu daha önce esenlik/esensizlik olarak belirlenmişti; bu iki kavram istendik/istenmedik ulamlarına dönüştürüldü³⁵.

Greimas'ın da 1983 yılında "tutku kuramları"nın bir dizge içinde incelenmesinden söz edip o zamana dek yaptığı çalışmaları genç araştırmacılar (Jacques Fontanille, Anne Hénault, Claude Zilberberg) ile paylaşmasıyla kimi göstergebilim kuramcıları ve çözümleyecileri bu konu üzerinde daha büyük bir titizlikle çalışmaya başlamışlardır. Tutku göstergebilimi konusundaki yeni ve gerçek buluşlar sekiz yıl sonra, ancak 1991'den sonra görülmeye başlamıştır. Önce tutkuların betimlenebilmesi için gereken duyumsallığın iki boyutu "gerilim" ve "duyumsama" (éprouvé) ulamları ortaya kondu. Tutku ve heyecanların söylemsel düzeyde derecelenebilen (hafif /orta/ çok/ yoğun...) iki ulamla ilişkili olduğu görüldü. Bunlar "yoğunluk" ve "nicelik" olarak belirlendi³⁶. Duyguların, heyecanların yoğunluğu, aşırılığı, hafifliği, yoğunluğu artık bir öznenin "duyumsal kimliğini" (Greimas öznenin "tutkularını" demiştir) belirleyecektir.

1998 yılına gelindiğinde "gerilim"in birbirini tamamlayan iki ulamla eklemlendiği savunulmuştur. "Yoğunluk" (güç, enerji, duyumsama...) ve yayılım (nitelik, açılım, uzam, zaman, bilgi...). Birçok araştırmacı ve çözümlemeci göstergebilimin giderek soyutlaşma, zor anlaşılır bir bilime dönüşme kaygısı taşımaya başlamışlardır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, uygulamaya yönelik araçlar, çözümleme yöntemleri, yeni öneriler giyimden mutfak düzenlemesine, takı tasarımından dövmeye, değişik baş bağlama biçemlerine dek her alanda kullanılarak, sonuçları tartışılarak sözü edilen kaygı giderilmeye çalışılmaktadır.

6. Göstergebilimin Yararları

Göstergebilimin en büyük yararı, hiç kuşkusuz değişik ülkelerde, üniversitelerde, bölümlerde, alanlarda yapılan çalışmaları, hatta araştırmacıların bireysel olarak geliştirdikleri çözümlemeleri, araçları bir araya getirerek dizgeleştirmiş olmasıdır.

Yemek tariflerinden nezaket kurallarına, gündelik davranışlardan mimaride uzamın kullanımına, mobilya yerleştiriminden dinsel ayinlere dek insanın tüm uygulamaları belli bir kuramsal çerçevede toplanmıştır. Böyle bir araştırma ve çözümleme bilinçli bir insan

³⁵ Bkz. A.g.y., Fontanille 2002, s. 606.

³⁶ Bkz. A.y., Fontanille 2002, s. 606.

yaratarak, onun içinde yaşadığı, devindiği doğal ve toplumsal evreni daha iyi alımlamasını, anlamasını sağlar.

Bilimsel düşüncenin en önemli kurucularından olan Descartes bir sorunu çözmek için onu önce olabildiğince küçük parçalarına ayırmak, sonra en yalın ve incelenmesi en kolay parçalarından başlayarak, yavaş yavaş, aşama aşama, daha karmaşık, bileşik ve incelenmesi zor parçalara doğru ilerlenmesi gerektiğini göstermiştir. Bu geleneksel bilimsel çözümleme anlayışını benimseyen göstergebilim, hiçbir zaman belirginlik, akla uygunluk ve en önemlisi de yaratıcılığı bir yana bırakmaz. Bir bakıma göstergebilimin üretici süreç dizgesi içinde yer alan basamaklanan değişik düzeyleri, eklenen oluşturucu bölümleri ve derin yapıdaki anlamsal ulamları, yaratıcılık sayesinde, her yeniden gözden geçirilişlerinde, çözümleme nesnelere yeni boyutları, yeni özellikleri, dolayısıyla da yeni ilişkilerini bulgulanmaktadır. Böylece görünüşte yalın, betimlenmesi ve işlevleri kolaylıkla anlaşılabilirdiği sanılan nesnelere aslında kültürlerimizin, toplumumuzun bilgiyle, bilinçle, ustalıkla oluşturduğu ortaya konabilir³⁷.

Birçok nedenin yanında göstergebilimin ilk uygulamalarının yazınsal metinler üzerinde yapılmış olmasının bir nedeni de, yazılı metnin anlama ulaşmada az çok güvenilir bir araç olmasıdır. Bir anlamda yazınsal metinler göstergebilime laboratuvar olmuş, çözümlenmelerden elde edilen sonuçlar yazın çözümlemesi, eleştirisi, öğretimi gibi diğer alanlara aktararak çok değerli katkılar sağlanmıştır.,

Yazın öğretimi, çözümlemesi ve öğretimi alanında çalışmalarını sürdüren Bertrand, göstergebilim dizgesi ile okuma göstergebilimi arasında geçişler ve ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Göstergebilim dizgesi daha önce de belirtildiği gibi, tümce ötesi düzenlemeleri, tutarlık ilkelerini ve değişik düzeylerde eklenen yapılanma biçimlerini inceler. Seksenlerden sonra sözü edilmeye başlanan okuma göstergebilimi ise okuma eylemine söylem öznesini ve iletişimde söyleşimlilik boyutunu katar. Bunun sonucu olarak da yazının özgül sorularını sorar: Yorum ve sınırları, metinlerin çok anlamlılığı gibi geleneksel tartışmaların yanında eğitim ve kültürlerarası bağlam da, yazın öğretimi de artık göstergebilimin konusudur. Bu açıdan bakıldığında okur artık daha önceden metne yerleştirilmiş metinsel anlamın belirmesiyle öngörülen “alıcı” ya da iletinin gönderildiği bir “gönderilen”, soyut ve evrensel bir kesit değildir. Okur artık beğenen, paylaşan ya da geri çeviren metnin merkezinde³⁸ somut ve bireysel bir öznedir. Metnin amacı da genişlemiştir. Yazarının öznel niyetine göre, bir metnin anlamı ne denli özerkse, temel sorun, metnin

³⁷ Bkz. A.g.y., Klinkenberg, s. 9.

³⁸ Bkz., A.g.y. Bertrand, s. 15.

arkasında kaybolan niyeti bulmak değil, metnin kendi önünde açtığı ve keşfettiği dünyayı açmak, taramaktır³⁹

Göstergebilim, söylem alanında yazının konumunun iki gerilimle belirlendiğini göstermiştir. Birinci gerilim yazın ile dil; ikinci gerilim yazın ile başkasının kültürü arasındadır. Proust'un *Sainte Beuve Karşı* başlıklı kitabında yazdığı gibi "Güzel kitaplar bir tür yabancı dille yazılır"⁴⁰. Yazar kendisini, kendi diline yabancı kılmasını bilendir; o dilinde o güne dek ayımsanmamış, yazılmamış olasılıkları bulur. Kültür açısından bakıldığında yazın, ortak belleğin çok geniş bir deposu, elindeki malzemeyi düzenlediği şantiyesi, kültürel gönderge olarak kayıtlara geçirdiği, kurumsallaştırdığı arşividir. En azından bu özellikleri dikkate alındığında, söylensel ve değerbilimsel içerikleri, insan topluluklarını oluşturma biçimlerini, kısmen de toplulukların bilincini oluşturan bir aktarım aracıdır⁴¹.

Yazınsal çözümleme çalışmalarına koşut olarak genel anlamda resim, plastik yapıtlar, görsel göstergeler üzerinde de yapılan çalışmalar, daha önce de belirtildiği gibi, öne geçmiş, neredeyse yetkinliğe ulaşmıştır. Örneğin, göstergebilimci varsayım olarak ortaya koyduğu belli bir dönem resimlerinde görünen değişik beti yinelemelerini sabırla ve belli bir düzen içinde saptar. Bu süreç içinde hem duyularla, hem zekâ ile algılanan bir dizi göstergebilimsel birim (plastik ve/ya da betisel) saptar. Bundan sonraki aşamada değişmeyen anlamsal birimleri ortaya çıkarmak için değişik betilerin çözümlemesini yapar. Beti, aslında değişmez anlambirimler ile değişebilen beti gerçekleştirmelerinin ortak özelliklerinden başka bir şey değildir. Değişmeyen özellikleri (örneğin bir insanın bir başı, iki ayağı, bir burnu ...vardır) olan bir insan betisi değişik resimlerde, görsel yapıtlarda değişik özellikler kazanabilir (çocuk olur, çirkin olur, giyimli olur, oturur, sarışın olur, uyur, poz verir, aynı anda hem karşıdan hem yandan görünür...). Bu çözümlemelerden sonra, betilerin birbirlerinin yerine geçerek, birbirlerini tamamlayarak ya da birbirlerini dışlayarak oluşturdukları işlevleri bulmak gerekir⁴².

Göstergebilim genel liseleri, sanat liselerini ya da üniversitelerin herhangi bir bilim dalını bitiren, meraklı, içinde yaşadığı evrenin nasıl oluştuğu konusunda bir düşüncesi, bir imgesi olan uyanık, meraklı, düşünmeyi sevenlere yönelik bir bilim dalıdır. Bu meraklılar çalışmalarının, uygulamalarının anlamı konusunda düşünen öğrenci, sanatçı, gazeteci, reklam

³⁹ Ricœur, Paul, *Düşünceler. Entellektüel Özyaşamöyküsü* (Réflexion faite. Autobiographie intellectuelle), Esprit, Paris 1995, s. 56-57.

⁴⁰ Bkz., A.g.y., Bertrand, s. 15.

⁴¹ Bkz., A.y., Bertrand, s. 15.

⁴² Floch, Jean-Marie: "Artistik Sözcemenin Özelliği Nedir? J. M. Immendorf'un Söylensel Yanıtı" (Quel est le statut énonciatif artistique? La réponse mythologique de J. Immendorf", *Protée*, Paris 1998 Hénault, Anne (der) içinde, s. 98.

tasarımcısı, aşçı, koku uzmanı, mimar, peyzaj mimarı, öğretmen, eğitici, modacı... olabilir. Kısacası göstergebilimden yararlanan, alışılmışın dışında, başka bakışlarla çevresinde oluşturulmuş dünyaya bakmaktan anlayan herkeştir.

7. Sonuç

Görüldüğü gibi göstergebilim, çelişkili düşünceler yaratan bir bilim; hem her yerde, hem hiçbir yerdedir; hem somuttur hem soyuttur. Birçok bilim dalının örtüştüğü bir alanda bulunur: insanbilim, toplumbilim, toplumsal ruhbilim, algılama ruhbilimi ve daha kapsamlı olarak da bilişsel bilimler, felsefe, özellikle de bilgikuramı, dilbilimi ve iletişim bilimleri. Bir de sayılmaya başlandığında çok farklılıklar gösteren değişik nesnelere uygulanabilir⁴³. Göstergebilim bu sayılan bilimlerden hiçbirinin yerine geçmez. İşlevi çok daha alçak gönüllüdür; niyeti tüm bu bilimler arasında karşılıklı ilişkiler kurarak bir arayüzey oluşturmaktır. Böylesine çok ve çeşitli bilim dalını belli bir çerçevede ilişkilendiren göstergebilim disiplinlerarası bir alan olan eğitimbilimlerine de önemli katkılar sağlamıştır. Kimi Batı ülkelerinde (Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Güney Amerika Ülkeleri) bir insan ve toplum bilimi olan eğitimbilim araştırma ve çözümlerinde göstergebilimden yararlanmaktadır.

Sonuç olarak, göstergebilimci yeni bir tür dilbilimcidir. Yalnızca sözcüklerle, sözcüklerin yayılımlarıyla, resimle, tümceyle, eğretilmeyle ve düzdeğişmeyle ilgilenmez, tüm bunları içine alanla, onu biçimlendirenle, kısacası söylemle, eylem içindeki dille ilgilenir. Kimlik konusunda soruların sorulduğu yerde durmaktadır. Burası da başlangıç noktasıdır. Bugünün göstergebilimcisi artık kendisine şu soruyu sormakta, şu yanıtı vermektedir: Sen kimsin? Ne yapıyorsun? Bana gelince, ben de kim olduğumu, ne yaptığımı, ne yapacağımı bilmek için kimliğim konusunda sorular sormalıyım⁴⁴.

⁴³ A.g.y., Klinkenberg, s. 7.

⁴⁴ A.g.y., Coquet, 1997, s. 23.

Kaynakça:

- Barthes, Roland: *Bir Aşk söyleminden Parçalar* (Fragments d'un discours amoureux), Seuil 1977; çev. Tahsin Yücel, 3. Bas. Metis yay. İstanbul, 2005.
- Benveniste, Émile: *Genel Göstergebilim Sorunları I ve II* (Problèmes de linguistique générale), Gallimard, Paris 1974.
- Bertrand, Denis: *Yazınsal Göstergebilim Kitabı* (Précis de sémiotique littéraire), Nathan, Paris 2000.
- Blesson, Pierre: "Disiplinlerarasılık ve Göstergebilim. Bazı Benzetmeler" (Interdisciplinarité et sémiotique. Quelques rapprochements) in Jaillet, Alain (der): "Bir Göstergebilim Okulu", (Une école de sémiotique), *Eğitim ve Göstergebilim, Michel Tardy'e Saygı* (Éducation et sémiotique, L'Hommage à Michel Tardy), Presses Universitaires de Strasbourg, Strasbourg 2000.
- Coquet, Jean-Claude: *Söylem ve Öznesi I, II* (Le discours et son sujet I, II), Klincksieck, Paris 1984.
- Coquet, Jean-Claude: *Anlam Arayışı. Dil Konusu* (La quête du sens. Le langage en question) , PUF, Paris 1997.
- Courtés, Joseph: *Okunandan Görünene* (Du lisible au visible), De Boeck-Université, Brüksel 1995.
- Eco, Umberto: *Gösterge* (Le signe), Labor, Livre de poche, Biblio essais koleksiyonu, Paris 1988.
- Everaert-Desmedt, Nicole: *Anlatı Göstergebilimi* (Sémiotique du récit), De Boeck-Université, Brüksel 2000.
- Floch, Jean-Marie: "Artistik Sözcelemenin Özelliği Nedir? J. M. Immendorf'un Söylensel Yanıtı" (Quel est le statut énonciatif artistique? La réponse mythologique de J. Immendorf", *Protée* 1998.
- Fontanille, Jacques: *Göstergebilim ve Yazın. Yöntem Denemeleri* (Sémiotique et littérature. Essais de méthode), PUF, Paris 1999.
- Fontanille, Jacques: "Tutku Göstergebilimi" (Sémiotique des passions), Hénault Anne (der): *Göstergebilim Soruları* (Questions de sémiotique), PUF, Paris 2002.
- Greimas, Algirdas Julien: *Anlam Üzerine II* (Du Sens II), Seuil, Paris 1983.
- Hénault, Anne (der): *Göstergebilim Soruları* (Questions de sémiotique), PUF, Paris 2002.
- Jaillet, Alain (der): "Bir Göstergebilim Okulu", (Une école de sémiotique), *Eğitim ve Göstergebilim, Michel Tardy'e Saygı* (Éducation et sémiotique, L'Hommage à Michel Tardy), Presses Universitaires de Strasbourg, Strasbourg 2000.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine: *Sözceleme. Dilde Öznellik Üzerine* (L'énonciation. De la Subjectivité dans le langage), 4. Baskı, Armand Colin U Paris, 2002.
- Klinkenberg, Jean-Marie: *Genel Göstergebilim Kitabı* (Précis de sémiotique générale), De Boeck-Université, Brüksel 1996.
- Proust, Marcel: *Sainte-Beuve'e Karşı* (Contre Sainte-Beuve), Poche, Gallimard, Paris 1987.
- Ricœur, Paul: *Düşünceler. Entellektüel Özyaşamöyküsü* (Réflexion faite. Autobiographie intellectuelle), Esprit, Paris 1995.